Unió General de Treballadors
de Catalunya

TREBALLAR PER SER POBRE

Juliol 2014

En sis anys de crisi, són cada cop més alarmants les xifres que ens parlen de les persones que han perdut la feina, de les que han deixat de cobrar una prestació i de les que es troben en una situació de risc de pobresa.

↑350.000	Al mes d'abril la xifra de persones registrades a l'atur supera els 600.000.
↑166.500	En els sis anys de crisi s'ha multiplicat per 4 el nombre de persones a l'atur que no cobren cap tipus de prestació.
↑300.000	La població en risc de pobresa ha augmentat en un 24%.

Font: UGT a partir de dades de l'IDESCAT. Atur evolució gener 2008 a 2014. Població en risc de pobresa evolució 2008-2012.

Han estat uns anys en que s'ha passat a criminalitzar els salari, les pensions i prestacions com un llast a la productivitat i a la despesa del país, i s'han dedicat molts esforços a baixar-los i a reduir el nombre de persones que reben aquests ingressos.

↓5%	Només en dos anys, entre el 2010 i el 2012, els salaris van baixar un 5%.
↑del 22% al 24%	1 de cada 4 persones assalariades a Catalunya tenen un salari baix.
↓14,3%	En el últim any, la despesa en prestacions per desocupació s'ha reduït un 14,3%
↓244,8€	És el que ha baixat la quantia mitja de la prestació contributiva per desocupació (22%).

Font: UGT a partir de dades del Banc d'Espanya, Enquesta d'Estructura Salarial i Ministerio de Empleo y Seguridad Social.

Anys en els a conseqüència de les polítiques aplicades pels govern, erròniament per a donar resposta a la crisi, està augmentant més les desigualtats i les vulnerabilitats, fent que els salaris tinguin cada vegada menys pes en el conjunt de les rendes mentre que el pes dels beneficis no ha parat de créixer: La crisi, per tant, ha afavorit la major presència de beneficis empresarials en la renda total nacional.

↓ de50.9% al 47.4%	Els salaris a Catalunya perden 3.5 p.p. en la seva participació en la riquesa nacional entre el 2008 i el 2012.
↑del 40.3% al 42.9%	En canvi la participació dels beneficis augmenta 2.6 p.p.
560.000	Són les persones que treballen amb un salari baix.
↓ 9.1%	Les llars amb ingressos salarials
↑64%	Llars amb ingressos salarials que no superen els 9.000 euros anuals.
↑8.9 p.p.	És que augmenta la bretxa de la pobresa de la població en edat de treballar a Catalunya.

Font: UGT a partir de dades de la Comptabilitat Regional (INE), Enquesta de Condicions de Vida (IDESCAT, EUROSTAT)

El debilitament de la capacitat adquisitiva de les persones treballadores amb un sistema de protecció altament contributiu, està produint que el salari deixi de ser una garantia de protecció actual i futura davant els infortunis de la vida.

↑23.9%	És el que ha augmentat el nombre de persones ocupades en situació de risc de pobresa (2008-2012)
543.000	Persones ocupades a Catalunya en risc de pobresa.
↑3.4 p.p.	Augmenta la taxa de risc de pobresa de la població en edat de treballar (2008-2011)

Font: UGT a partir de l'Enquesta de Condicions de Vida (IDESCAT, EUROSTAT)

Aquesta no és la primera vegada que des de la UGT de Catalunya denunciem tant la bretxa social com la bretxa fiscal de Catalunya i l'Estat respecte a la Unió Europea, i és que fins que no comencen a ser més redistributius en la reassignació de recursos, començant pel salari que es rep per a fer una feina concreta, no retallarem mai aquestes distàncies.

Treballadors ocupats pobres

La crisi ha fet augmentar el risc de pobresa de la població en edat de treballar. Entre els països on l'augment del risc de pobresa de la població en edat de treballar ha estat més accentuat, es troba Catalunya passant del 14.3% al 20.1%, un increment 5.8 punts percentuals quan la mitjana europea aquest increment ha estat de 1.9 p.p.[1]

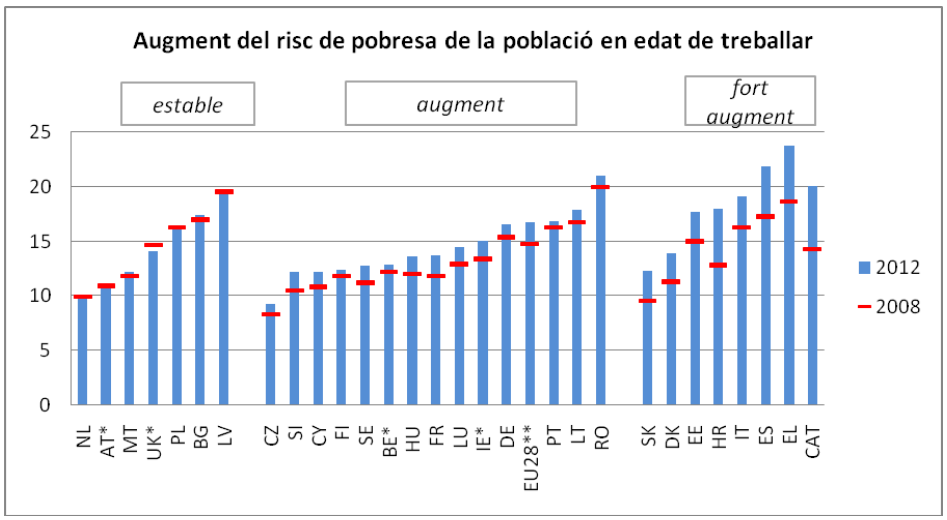

I es que **la crisi econòmica i l'augment de la desocupació han permès posar les condicions a la classe empresarial i als nostres governants per a modificar les relacions laborals i salarials**, baixant els salaris i deixant la porta oberta a incrementar substancialment els beneficis empresarials i a augmentar les desigualtat socials. D'aquesta manera **ha augmentat la bretxa de la pobresa en 8.9 p.p. entre les persones en edat de treballar**[2]. Aquest increment supera en molt la mitjana europea (+2.6 p.p UE28) i és molt indicatiu del fort decreixement que han patit les rendes de les persones amb rendes més baixes.

[1] Evolució del 2008 al 2012 excepte per a aquells països marcats amb un asterisc.
[2] iLa bretxa de la pobresa és un indicador que mostra la distància entre la mediana dels ingressos equivalents de la població en risc de pobresa i el llindar; és a dir, "com de pobres són els pobres"

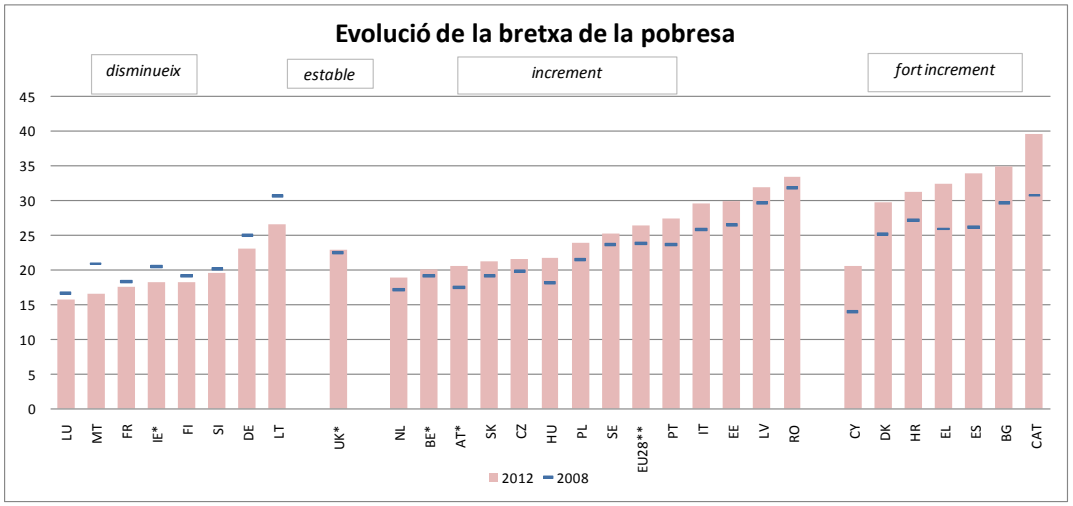

Tothom sabem de la importància del treball remunerat per garantir uns ingressos suficients i que és un element central de la inclusió social. Però avui dia hem de començar a qüestionar la idea de que un lloc de treball sigui una garantia de benestar, ja no podem dir que el treball estigui sent una font estable ni suficient d'ingressos. La incidència de la pobresa també afecta a les persones treballadores: a partir de dades de l'IDESCAT, la UGT de Catalunya calculem que **hi ha més de mig milió de persones ocupades en risc de pobresa**[3].

Més concretament, la UGT de Catalunya estimem que 543.000 persones ocupades a Catalunya durant el 2012 estaven en situació de risc de pobresa, un 23.9% més que al 2008.

Empobriment dels salaris

Baixar salaris ha estat la veu en off de totes les reformes que, des de la crisi, s'ha sotmès el nostre marc de relacions laborals. Si ens basem en les últimes dades publicades (juny 2013) per l'Institut Nacional d'Estadística de l'Enquesta d'Estructura Salarial per l'any 2011 i amb el que l'Organització per la Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE) entén per un treball de

[3] Calculat per a la població de Catalunya any 2013 (dades padró), a partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida que assenyala que el 20.1% de la població catalana està en risc de pobresa i que el 35.7% de la població en risc de pobresa són persones ocupades.

salari baix, **a Catalunya 1 de 4 quatre persones assalariades tenen un treball amb salari baix**. O dit d'una altra manera, el 24% de les persones assalariades que treballen a Catalunya tenen un salari baix, percentatge que en 3 anys de crisi ha augmentat 2 punts percentuals.

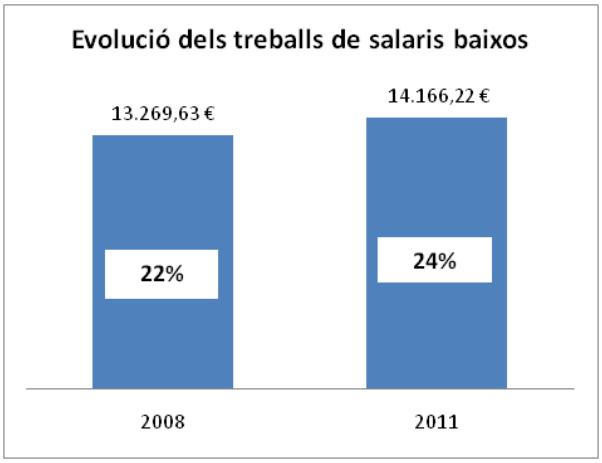

Font: UGT a partir de dades de l'INE, Enquesta d'Estructura Salarial.

Aplicant aquest percentatge a la població assalariada a Catalunya al 2013, podem dir que unes 560.000 persones a Catalunya reben un salari baix.

Quan es profunditza en l'enquesta d'estructura salarial es pot observar que l'edat, nacionalitat, el tipus de contractació, jornada, l'ocupació, l'antiguitat i l'activitat econòmica de l'empresa són factors que influeixen en els salaris. En els anys que portem de crisi la composició de l'ocupació ha variat significativament, durant els quals ha perdut pes especialment en la seva distribució aquells col·lectius en situació més precària i amb salaris més baixos, com els joves, les persones en ocupacions de baixa qualificació, les persones d'origen estranger i les persones treballadores amb menys d'un any d'antiguitat.

És a dir, durant la fase inicial de la crisi es van destruir més llocs de treball de salaris baixos, i la població que continuava ocupada era la que ocupaven llocs de treball millor remunerats (per antiguitat, per qualificació, per estabilitat), fet que ha esbiaixat els salaris a l'alça. Sota aquest argument el Banc d'Espanya[4] ha constatat que els salaris han baixat més del que indiquen les estadístiques oficials. Aquest mateix organisme indica que **a partir de l'any 2010 i fins el 2012 els**

[4]Boletín Económico del Banco de España, febrer 2014.

salaris van començar a baixar el doble del que indicaven altres estadístiques oficials, fins a situar el descens acumulat dels salaris entorn al 5%.

Increment de les bases de cotització i efecte composició

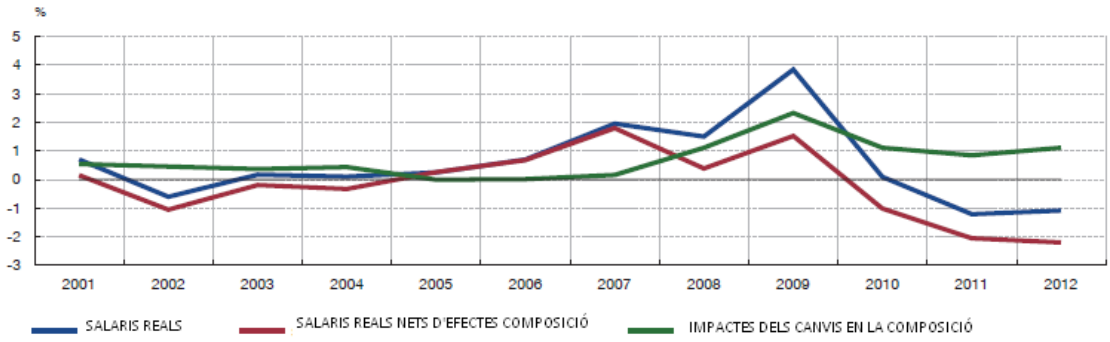

Font: Banc d'Espanya

Una altra manera d'apropar-nos a aquest fet, és analitzant la pèrdua del poder adquisitiu dels salaris en funció de com han evolucionat i de com haurien augmentat mantenint únicament la capacitat de compra d'aquests, o sigui, si haguessin evolucionat d'acord amb l'evolució de l'indicador de preus al consum a Catalunya. En aquest sentit, **els salaris a Catalunya en quatre anys han perdut el 5.9% de la seva capacitat adquisitiva.**

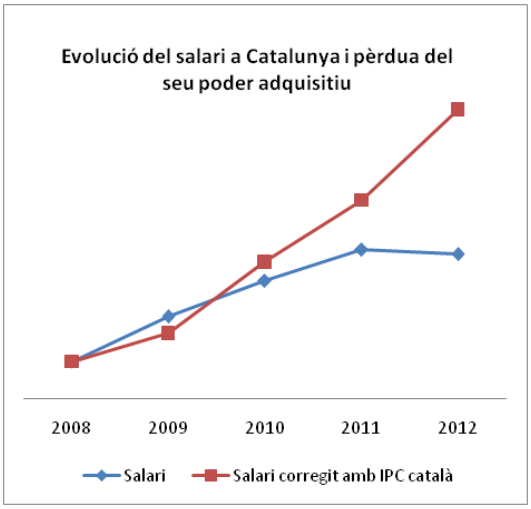

Font: UGT a partir de dades de l'INE.

Treballadors desocupats pobres

Hem d'afegir que en aquest període de temps es constata que no tan sols és que els salaris han baixat, sinó que també són menys llars les que es mantenen amb un salari:

- **a Catalunya al 2012 hi havia un 9.1% menys de llars amb ingressos salarials que al 2008.**

A més, tal i com podem comprovar al gràfic següent, la distribució de les llars en funció dels trams dels ingressos salarials ha variat significativament, augmentant al 2012 les llars amb ingressos més baixos:

- **a Catalunya al 2012 hi ha un 64% més de llars amb ingressos salarials que no superen els 9.000 euros anuals.**

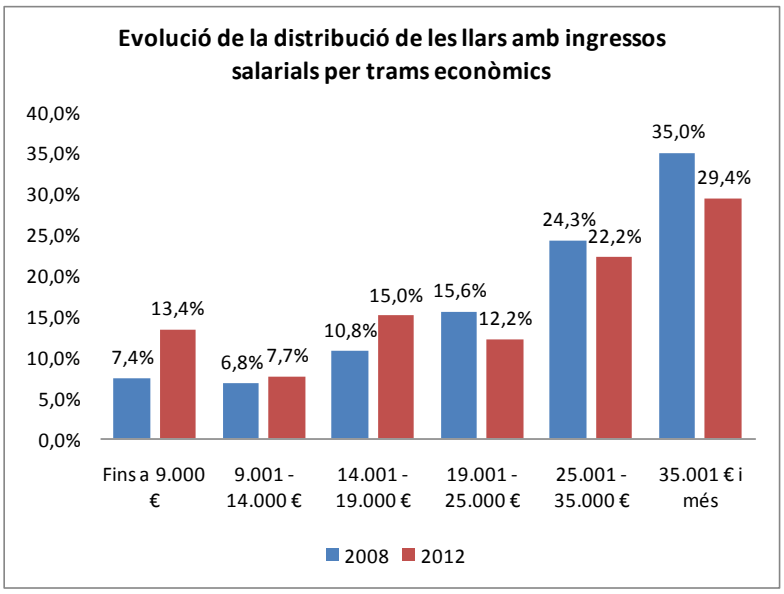

Font: UGT a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida

El menyspreu cap a l'estabilitat i la qualitat dels llocs de treball que es creen i el seguit de reformes laborals que no fan més que incrementar la inestabilitat laboral i reduir els salaris i els costos laborals en general, està abocant a les persones treballadores cap a futures situacions de vulnerabilitat: l'excessiva rotació i la facilitat de l'acomiadament al nostre país, a més dels baixos

salaris i dels contractes de poca durada, estan sent determinants per a moltes persones treballadores a l'hora de poder accedir a unes prestacions per desocupació curtes i minses i de percebre subsidis d'atur molt baixos. Aquelles persones amb més rotacions i sortides del mercat de treball, amb treballs més precaris, menys estables i pitjor remunerats, seran més vulnerables a patir la pobresa i l'exclusió social, situació que més fàcilment es veurà reproduïda quan els seus ingressos no depenguin d'una activitat laboral i sí d'una prestació o pensió.

Durant aquests anys de crisi la desocupació a Catalunya ha augmentat considerablement, abocant al risc de pobresa a milers de persones treballadores que no s'havien imaginat que posarien rostre a la pobresa i que, com a molt pensaven, que si alguna vegada perdien el treball estarien protegits per una xarxa de protecció social estesa per diferents polítiques públiques. De fet, el sistema de protecció social no ha pogut fer front a l'augment de les vulnerabilitats i del risc de pobresa de la població catalana en aquests anys, ja que, tal i com es desprenen les dades de la taula següent, **en quatre anys de crisi ha augmentat la taxa de risc de pobresa després de les transferències socials 3.5 punts percentuals.**

	Any 2008	Any 2012
Taxa risc de pobresa després de les transferències socials	16,6%	20,1%
Població amb baixa intensitat de treball	4,6%	8,9%
Població amb privació material severa	1,6%	7,4%

Font: Enquesta de Condicions de Vida, IDESCAT.

Una altra dada en sintonia a aquesta incapacitat de fer front a l'escalada del risc de pobresa, és que aquest augment s'ha produït a la mateixa vegada que ha augmentat el percentatge de població amb baixa intensitat de treball, en 4.3 punts percentuals. Un augment de la població que deixava de tenir rendes de treball però també derivades d'una prestació contributiva. Així, no és estranyar la última dada, en què podem veure com també ha augmentat de manera important el percentatge de població amb privació material severa.

Davant el creixement fortament sostingut de l'atur, podríem pensar que les polítiques públiques poden pal·liar la caiguda de persones a la pobresa i exclusió social estenent les seves xarxes de protecció i polítiques de reactivació al mercat de treball. Però, estem comprovant que **l'acció protectora de les prestacions per desocupació i dels serveis d'ocupació no estan sent suficients per a evitar l'increment de les situacions de risc de pobresa i exclusió social**, i està augmentant molt el nombre de persones que deixen de rebre una prestació econòmica, fet que pot cronificar situacions de pobresa que en alguns casos es podrien solucionar més fàcilment. Tot el contrari, les darreres dades de les oficines d'ocupació ens alerten que a Catalunya la protecció contributiva per desocupació ha anat perdent pes al llarg d'aquests anys i a l'abril del 2014 només el 28.4% de les persones registrades a l'atur rebien una prestació contributiva front el 57,8% de l'abril del 2008. **En aquests anys s'ha produït també un traspàs de la protecció contributiva cap a l'assistencial, tot i que ara ja s'ha quedat estancat i no absorbeix a tota les persones que es queden a l'atur**: **en sis anys el nombre de persones registrades a l'atur que no reben cap tipus de prestació s'ha multiplicat per 4** i a l'abril del 2014 ja arribava al 36,7% del conjunt de persones registrades a l'atur.

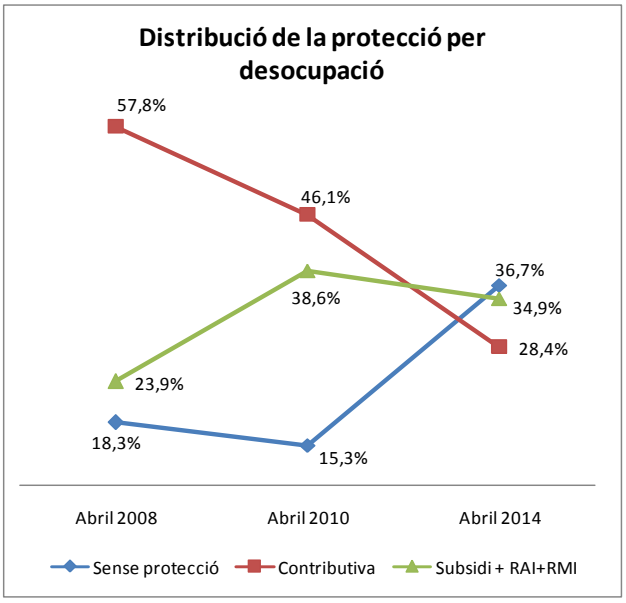

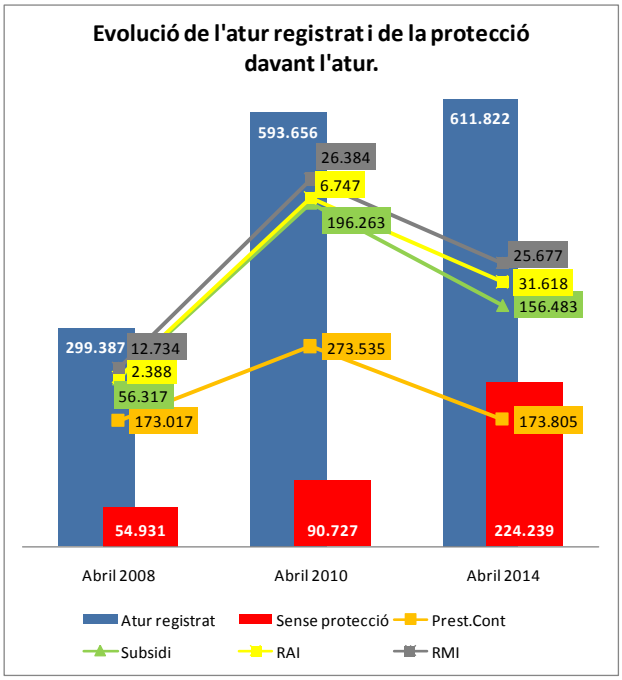

Font: UGT a partir de dades del SEPE

I és que **la despesa de l'Estat en prestacions econòmiques de protecció per desocupació està començant a caure de manera important.** Als gràfics anteriors es pot observar com durant els primers anys de crisi econòmica augmentava la protecció per desocupació mentre també ho feia,

tot i que una mica més intensament, el nombre de persones registrades a l'atur. Ja a partir del 2010 es produeix una caiguda de la protecció per desocupació tot i que es mantenen, i fins i tot incrementen, les persones registrades a l'atur. Això **ens alerta de que la prolongació de la crisi està deixant cada vegada un nombre més important de persones desocupades sense el dret a cobrar una prestació econòmica**, ja sigui perquè han esgotat la prestació o perquè no han pogut generar nous drets, però també a a l'estrenyiment de la xarxa de protecció.

De fet en el últim any, d'abril de 2013 a abril de 2014, la despesa en prestacions per desocupació a Catalunya s'ha reduït en un 20%, sent més forta la caiguda la despesa en les prestacions contributives (-24,1%). A més, la prestació contributiva mitjana en aquest any ha baixat dels 903,2 euros mensuals a 866,5 euros. Totes aquestes dades ens indiquen cap a on estan anant algunes de les reformes proposades pel Govern del PP, com les contingudes al Reial Decret-Llei 20/2012, de mesures per garantir l'estabilitat pressupostària i foment de la competitivitat,:

- reduint el percentatge de la base reguladora de la prestació contributiva del 60% al 50% a percebre a partir del setè més,
- eliminant el subsidi especial per a majors de 45 anys que esgoten la prestació contributiva,
- dificultant l'accés a la renda activa d'inserció i
- elevant de 52 a 55 anys el subsidi de desocupació per a aquestes persones disminuint també la seva cotització.

En definitiva, davant l'increment de persones beneficiàries de prestacions per desocupació que evidentment fa augmentar de manera considerable la despesa en aquest àmbit, **el Govern Central ha centrat més esforços en la reducció de la despesa que en assegurar una protecció adequada a les persones que es troben a l'atur**.

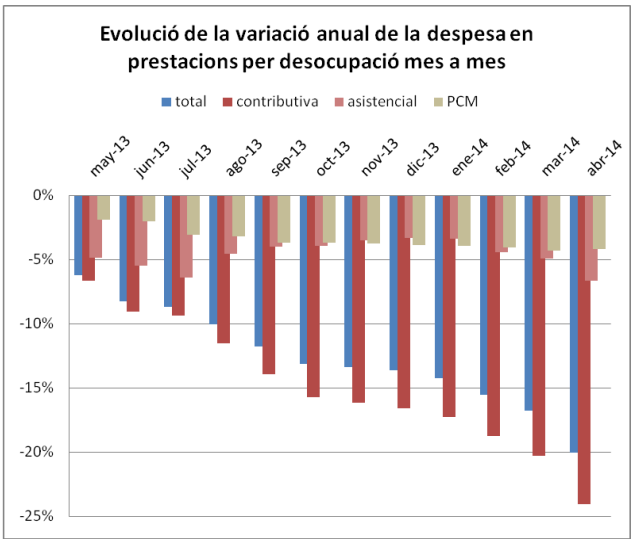

Font: UGT a partir de dades del Ministerio de Empleo y Seguridad Social

Així ho podem observar al gràfic anterior en el que mes a mes s'incrementa la retallada cap a la despesa en protecció per desocupació, si al maig del 2013 la despesa va ser un 6,2% inferior a la de feia un any, a l'abril del 2014 la despesa es va reduir un 20% respecte a l'any anterior.

A més, **la prestació contributiva mitjana ha anat baixant, fruit d'uns salaris més baixos però també a la llarga durada de l'atur i a la reducció del percentatge de la base reguladora a partir del seté mes.** Al gràfic següent podem observar com la quantia mensual de la prestació mitjana contributiva ha anat disminuint mes a mes durant dos anys, de 920,9 euros a 866,5 euros. Però com ja hem constatat abans, **la prestació per desocupació ha tingut un decrement molt més important, de 244,8 euros mensuals en 6 anys**[5]. Per una altra banda també podem constatar com l'empresariat aprofita el sistema de protecció social per a externalitzar despeses derivades de la reducció d'activitat en els mesos d'estiu, ja que són precisament els mesos on cau precipitadament la prestació mitjana per després despuntar i tornar a caure però ja de manera més moderada (augment de nombre de persones beneficiaries de cobrar una prestació contributiva però de menor quantia que fa baixar la mitjana).

[5] Segons dades del Ministerio de Empleo y Seguridad Social, la prestació contributiva mitjana a Catalunya a l'abril del 2008 era 1.111,3 euros i de 866,5 euros a l'abril del 2014.

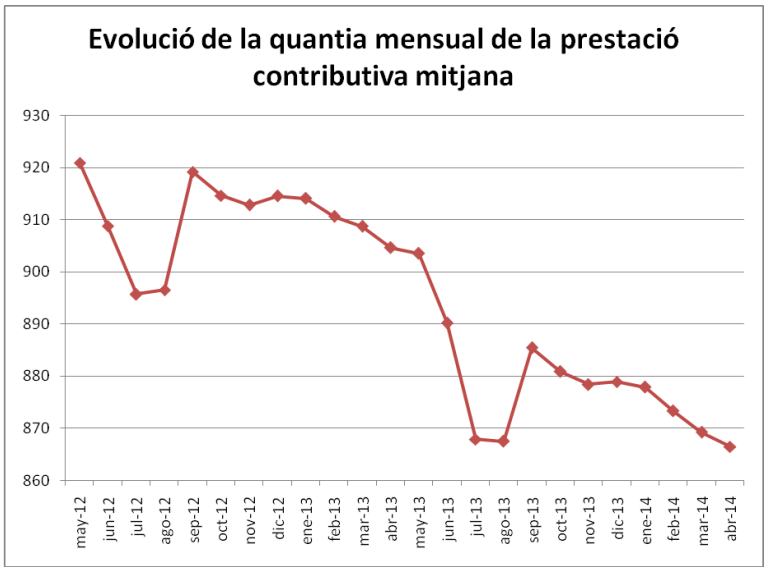

Font: UGT a partir de dades del Ministerio de Empleo y Seguridad Social

Reptes i accions

L'actual context crisi econòmica ha fet augmentar les necessitats de la població, situant nous sectors de la societat en risc de pobresa. I quan és el moment de tenir un estat de benestar més fort, és quan assistim a un atac sense treva cap al nostre Estat de Benestar legitimat pels dogmes neoliberals que perceben la despesa pública social com un perill per l'estabilitat econòmica del país i, empren la crisi com la gran excusa per a poder aprimar el nostre estat de benestar i retallar encara més la despesa en polítiques socials, educatives, sanitàries, etc.

Per tot plegat, per a la UGT de Catalunya és imprescindible que el poder polític adopti decisions valentes i deixi de posar pegats en la lluita contra la pobresa:

- **La retirada immediata d'una reforma laboral** imposada, injusta, inútil i ineficaç i amb conseqüències nefastes per a les persones treballadores ocupades, per a les persones treballadores en situació d'atur i per a les persones en situació de més vulnerabilitat.

- **La reforma del sistema fiscal amb l'objectiu de generar més ingressos públics i recobrar l'equilibri pressupostari:** lluitar contra l'economia submergida i el frau fiscal, gravar les transaccions financeres internacionals, crear nous impostos sobre grans fortunes i eliminar els paradisos fiscals, efectuar una revisió dels beneficis fiscals, incrementar la progressivitat del sistema.

- **La derogació de la Llei d'estabilitat pressupostària** que sota el manament d'objectiu de dèficit estructural 0 per al 2020 està aplicant tota una sèrie de retallades i de desmantellament de l'Estat de benestar.

- ***Prioritzar la despesa i augmentar l'eficiència*** des de la lògica pública i garant de la igualtat d'oportunitats.

- **Fixar un terra de despesa social** amb el que sigui possible garantir els mínims indispensables per a una societat cohesionada i com a garant de cobrir les necessitats mínimes d'un estat de benestar de tota la ciutadania.

- **Dotar al PIRMI amb la capacitat suficient per a cobrir situacions de pobresa econòmica**, recuperar la seva flexibilitat per a atendre la gran diversitat de situacions de pobresa i

d'exclusió social i per adaptar-se als diferents perfils de les possibles persones beneficiàries, i permetre que aquesta actuï com una prestació econòmica de dret subjectiu de tot individu a disposar d'uns ingressos suficients que permetin donar cobertura a les necessitats econòmiques essencials per a dur una vida digna sense que estigui limitada a un pressupost concret.

- **Desenvolupar la renda garantida de ciutadania**, d'acord amb els articles 24.3 i 25.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en els que es diu que les persones en situació de pobresa o d'exclusió del mercat laboral sense mitjans de subsistència propis, tenen dret a rebre una renda garantida de ciutadania que els permeti dur una vida digna.

I també:

- Afrontar la gran complexitat i fragmentació del sistema (o diferents sistemes) de prestacions. Cal simplificar i racionalitzar l'actual sistema de prestacions, i cal fer-ho amb la col·laboració de l'administració central.En conseqüència, abordar i millorar les inequitats de les prestacions, i assegurar la compatibilitat de les prestacions econòmiques amb altres rendes (salarials o no).

- Analitzar l'eficiència dels programes d'inserció i apostar per la inserció a l'empresa ordinària. En tot cas les accions d'inserció i de formació han de tenir contingut real.

- Finalitzar amb l'estigmatització de les persones desocupades, d'aquesta manera millorarem l'ocupabilitat d'aquestes persones.